

Datum

April 2017

KPC Groep

Ons kenmerk

Rt1

Publicatie DCL:

NIEUWE OGEN KIJKEN NAAR DE CULTUUR LOPER

Inleiding / kader

Na vier jaren DCL en vlak voordat de nieuwe DCL periode van start gaat is met niet-deelnemers aan DCL een blik geworpen op wat DCL heeft opgeleverd voor deelnemende scholen en in hoeverre dat anders is dan voor niet aan DCL deelnemende scholen in Brabant.

Dit is bij 2 gelegenheden gebeurd:

- Tijdens de CmK conferentie op 8 december 2016. In een workshop is deze blik in twee groepen geworpen op twee CmK doelstellingen: 'de plaats van cultuureducatie in het curriculum' en 'samenwerking met de culturele omgeving'. Per groep namen ongeveer 10 personen deel, voornamelijk met een intermediaire functie en afkomstig uit het culturele veld.
- Aan de deelnemers van de regionale DCL bijeenkomsten (voor potentiële DCL deelnemers) in februari 2017 is gevraagd een vragenlijst in te vullen. Dit is gedaan door 9 scholen, 4 gemeenten en 1 culturele instelling buiten de provincie.

Ter informatie zijn zij gevraagd de teksten te lezen in de brochure 'Cultuureducatie in Noord-Brabant. Een vergelijking tussen basisscholen met en zonder de Cultuur Loper' die betrekking hebben op de 4 CmK doelen:

- De plaats van cultuureducatie in het curriculum.
- Deskundigheidsbevordering van leerkrachten en cultuuraanbieders.
- Samenwerking met de culturele omgeving.
- Beoordelen van leerlingen.

We waren benieuwd naar de blik van personen die in de eerste periode niet betrokken waren bij DCL, om te vernemen wat hen is opgevallen en wat hun ideeën, tips, zorgen en vragen zijn. Deze geven we weer in deze brochure en daar waar relevant is tevens met voorbeelden uit de praktijk aangegeven wat DCL kan betekenen op de genoemde punten.

Dit zijn citaten die illustreren wat opvalt.

Dit zijn suggesties (vragen, tips, ideeën en zorgen)

Dit zijn voorbeelden van wat DCL kan bijdragen

1. DE PLAATS VAN CULTUUREDUCATIE IN HET CURRICULUM.

Wat vooral opvalt, bij zowel scholen als gemeenten, personen met een intermediaire functie en personen uit de culturele sector is de inbedding van cultuureducatie in het curriculum van de DCL school en het werken vanuit een visie op cultuureducatie. En het gegeven dat deze inbedding in het curriculum en deze visie op cultuureducatie de fundamentele vormen voor alles wat er gebeurt op het terrein van cultuureducatie op school. Het zorgt voor een groter draagvlak, voor een bewustere keuze van leerdoelen en competenties en voor het doelgericht werken aan cultuureducatie. Er is sprake van meer verdieping en diepgang en de leerlingdoelen die worden gekozen door DCL scholen zijn minder algemeen van aard en hebben vaker betrekking op bijvoorbeeld 21^e -eeuwse vaardigheden. Ook valt de 'stevigheid' op van de icc'ers en directies op DCL scholen.

Overigens wordt ook geconstateerd dat DCL nog niet 'klaar' is. De tweede CmK tranche is nog hard nodig om alle doelen te realiseren en de bereikte resultaten nog steviger te maken. Maar het is duidelijk dat DCL zich steeds meer en beter bewijst.

Waar nauwelijks aandacht voor is, is de geringe aandacht van scholen voor de evaluatie van het proces en de opbrengsten van cultuureducatie. Slechts één persoon maakt hierover een opmerking. Andere respondenten hebben hierover echter wel tips!

Wat ons opvalt en aanspreekt is dat DCL – scholen niet alleen een visie formuleren, maar er ook naar handelen. Dat scholen aangeven dat deze koppeling belangrijk is, toont dat het formuleren van een visie ook écht tot verandering in cultuureducatie leidt. Tevens vonden we het mooi om te zien dat er op die manier ook doelgericht aan competenties gewerkt wordt. Cultuureducatie gaat op die manier verder dan alleen wat losse activiteiten.

Culturele instelling

Wat opvalt is dat cultuureducatie niet langer incidenteel is en dat het past binnen de missie en de visie van de school. De verwevenheid en samenhang van cultuur met het hele curriculum. De visie op cultuur die hieraan ten grondslag ligt. Het belang van een duidelijk en haalbaar ontwikkeldoel. Het reflecteren, wat een essentieel onderdeel is bij cultuureducatie (en de link daarmee met eigenaarschap).

School

Wanneer er structureel aandacht is en blijft voor de integratie van cultuureducatie in het curriculum levert dat resultaten op en wordt draagvlak binnen een school groter.

Gemeente

Een belangrijke doelstelling van Cultuureducatie met Kwaliteit is dat cultuureducatie niet langer incidenteel is, maar dat scholen het tot een structureel en samenhangend onderdeel van hun curriculum maken. Wij hebben wel een visie opgesteld, maar in de praktijk wijkt die weleens af. DCL- scholen zijn daarin verder en dat spreekt mij wel aan. Ook dat de visie gedragen wordt door het team is belangrijk. Omdat cultuur niet als speerpunt op de agenda staat komen wij er als school niet toe om dit met het team te bespreken. Willen we cultuur serieus nemen dan zullen we dat ook meer aandacht moeten schenken.

School

Suggesties ten aanzien van het creëren van draagvlak:

- Een gedegen weg bewandelen die vanuit het team gedragen wordt. Ik denk dat begeleiding vanuit De Cultuur Loper hierbij een wezenlijk iets kan zijn. Als het team er een `eigen` weg in kan bewandelen, is De Cultuur Loper van de school, het team en de kinderen. Dit bevordert het enthousiasme op alle fronten (School).
- Eerst draagvlak creëren bij MT, van daaruit in team draagvlak creëren. Vervolgens uitgaan van en wijzen op gezamenlijke verantwoordelijkheid (School).

Suggesties op het terrein van netwerken en samenwerken:

- Netwerken cultuur <-> onderwijs organiseren voor inspiratie en mogelijkheden (Culturele instelling)
- Koppel een DCL school aan een niet-DCL school (buddy) (Culturele instelling)
- Voorbeelden van scholen waar het goed loopt delen met elkaar in een ICC overleg. Leg ook uit waarom het op school A zo goed loopt (Gemeente)
- Breng vanuit successen 'voorloper' scholen samen in leernetwerken (Deelnemer 'overig')
- De scholen die hun visie al goed hebben staan en waar het structureel aanbieden van kunsteducatie al loopt. Samen de verdieping in gaan (School)
- Zoek samenwerking met IKC'n en BSO (Intermediair, school en Culturele instelling)
- Vraag aandacht bij schoolbesturen voor (de evaluatie van) cultuureducatie. Zet in op een bovenschoolse visie (Intermediair)

Suggesties met betrekking tot inzicht in aanbod:

- Meer inzicht in het aanbod van partijen, gebruik maken van databank op provinciaal/landelijk niveau. Suggesties daarvoor kunnen zowel van aanbieders als van scholen komen (School)
- Kennis van het lokale aanbod. Als gemeente is de rol om te stimuleren dat men (school en lokale aanbieders) elkaar op zoekt. Verder ligt het initiatief om dit te verwezenlijken bij de partijen zelf (Gemeente)
- Weten wat er speelt en leeft in de gemeente. Rol van de gemeente kan zijn om te informeren over initiatieven, verbindingen te leggen. Door samenwerking / koppelingen te leggen, kunnen initiatieven makkelijker tot stand komen. Vaak zijn er namelijk wel goede ideeën, maar worden er allerlei drempels ervaren in de uitvoering (Gemeente)

Suggesties met betrekking tot de integratie van cultuureducatie in het curriculum:

- Inzicht in het uitwerken van een plan waarin leerlijnen en leerdoelen duidelijk aangegeven zijn. Behoefte aan een "tool" om in een format te kunnen werken waarin deze leerlijnen en leerdoelen gemakkelijk zichtbaar zijn, maar die vooral ook te gebruiken is op een eigen school met eigen visie (School)

- **Cultuureducatie verbinden aan de andere vakken – dus niet versnipperd, losstaand aanbieden, maar integreren (Gemeente)**
- **Relatie met andere vakken (toneel; taal; beeldende vorming; ruimtelijke oriëntatie; rekenen e.d.). Plaats vinden binnen het curriculum van de school waarbij oog voor een basisprogramma voor alle kinderen en ruimte voor verder ontwikkelen van talenten (verdiepingsaanbod) (School)**
- **IPC analyseren en voorzien van concrete tips m b t cultuuraanbod, passend bij de doelen en het thema (School)**

Scholen die hun visie al goed hebben staan kunnen flinke verdiepingsslagen maken met De Cultuur Loper. In het ambitiegesprek wordt de visie verder geconcretiseerd en worden eerste haalbare kansen benoemd. Het team vult deze aan in de teambijeenkomst en hieruit komt meestal een scholing op maat die aansluit bij de eigen visie en ambities. Zo kan de school flink de verdieping opzoeken. De competenties cultuureducatie bieden houvast om de opbrengsten bij de leerlingen te volgen.

Praktijkvoorbeeld:

Als coach ging ik op een school een teamworkshop rond DCL geven om het draagvlak te verbreden. De ICCer had aangegeven dat een aantal leerkrachten erg tegenstribbelde als het ging over cultuureducatie.

Bij de start van de teamworkshop gaf een van de leerkrachten meteen aan dat hij niet gemotiveerd was om deel te nemen aan een cultuurworkshop.

Ik nodigde hem uit om rustig mee aan de slag te gaan, en aan te geven waar het voor hem knelde. Na afloop van de workshop zei hij: “ik moet me excuseren, ik ben altijd zo opstandig als het over cultuur gaat, maar eigenlijk gaat het gewoon over onderwijs, en dat vind ik belangrijk”. Ik geloof dat daar de sleutel zit voor draagvlak: ook cultuuronderwijs is onderwijs dat je in je kracht kan zetten als lesgever, en de passie om de leerlingen te ontwikkelen staat voorop.

DCL start met een ambitiegesprek waaraan het MT van een school samen met de icc-er verplicht deelneemt. Een aantal scholen kiest er ook zelf nadrukkelijk voor om het MT te betrekken in het ambitiegesprek. Dit levert naast een verfrissende dynamiek en interessante discussies uiteindelijk óók weer extra enthousiaste ‘ambassadeurs’ voor cultuureducatie op!

Het team van het begin af aan meenemen is van wezenlijk belang.

Een van de voorloperscholen heeft DCL ingezet om een fusieproces in te gaan. De aanbieder die aan deze school gekoppeld is werkt vanuit participatie. Alle betrokken partijen (directie, team, ouders, kinderen, omwonenden, kinderopvang, enz.) hebben een rol en denken mee. Ambities van de school zijn meegenomen in het totale fusietraject. Een nieuwe start maken zonder verschillen en gebruik maken van elkaars talenten staat bovenaan. We zijn samen één, samen moeten we het doen.

Eigenaarschap is een woord dat vaak wordt genoemd!

2. DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING VAN LEERKRACHTEN EN CULTUURANBIEDERS

Wat zowel scholen als gemeenten opvalt, is dat DCL scholen de ambitie hebben om hun team te scholen en behoefte hebben aan meer gerichte scholing, passend bij de visie op cultuureducatie dan niet – DCL scholen.

Ook valt scholen en gemeente op, dat veel leerkrachten zich niet bekwaam en/of onzeker voelen om les te geven in de cultuurvakken. Sommigen spreken daarover hun verbazing uit.

Een respondent (gemeente) concludeert dat het blijvend aandacht vragen voor cultuureducatie resultaten oplevert. En ook (school) wordt geconstateerd dat DCL scholen een voorsprong(etje) hebben op niet-DCL scholen.

Vanuit twee scholen wordt aangegeven dat hen de mogelijkheden opvallen die DCL met zich mee brengt.

DCL-scholen zijn verder in de ambitie om het team te scholen. Ik als ICC-er zou dat ook wel graag willen. Ik denk dat op onze school de behoefte en aandacht op dit moment om het team bij te scholen op cultuurgebied niet voldoende aanwezig is. De aandacht ligt bij onze school op dit moment op hogere opbrengsten

School

Bij ons wordt er op dit moment niet / nauwelijks geschoold op het gebied van cultuureducatie

School

Vanuit de leerlijnen en inhoudelijk keuzes maken. Aandacht voor didactische kwaliteiten die helpend zijn voor reflectie, expressie. Deskundigheidsbevordering van de leerkrachten

School

Wat me wederom opvalt is, dat blijvend aandacht vragen voor het onderwerp en hierin ook willen investeren resultaten oplevert.

Gemeente

Suggesties met betrekking tot de rol van de intern cultuur coördinator bij de vormgeving van scholing:

- Kennisdeling met het team door de ICC-er hoe een eventuele verdere scholing en opzet daarvan eruit zou moeten zien, met het doel cultuur op een hoger peil in onze organisatie te brengen (School)
- Op het terrein van scholing vind ik kennisdeling met de intermediair én de andere scholen in onze gemeente van wezenlijk belang. De icc'er kan het initiatief nemen om ook de verbinding te maken met de andere scholen (school)
- Ik denk dat ik samen met directie en cultuurcommissie moet gaan filteren welke voorkennis relevant is om door te geven (school)

Suggesties met betrekking tot draagvlak:

- Neem team mee tijdens het gehele traject, klankbord. Niet opgelegd. Begeleiden van het traject. Om breed draagvlak te creëren (school)
- Cultuur coördinator: creëren van een draagvlak bij alle teamleden (school)

- Ik verwacht dat leerkrachten hun eigen handelingsverlegenheid op cultuureducatie tonen. Tekortkomingen in didactiek (Hoe leer je een liedje aan? Met welke beeldaspecten heb ik te maken als kinderen gaan schilderen? Welke technieken leren we kinderen aan en waarom? Welke doelen stel ik? Hoe werken we doelgericht naar een goed eindproduct toe? etc.). Scholing wil ik dan op twee niveaus organiseren. Teamniveau (basis op orde brengen) en naar interesse (inzetten van eigen sterktes en ontwikkelen van eigen behoeften) (gemeente)

Suggesties met betrekking tot verbinding deskundigheidsbevordering <-> visie:

- Vanuit de ambitie gericht gaan kijken welke scholingsbehoefte er is. Ik hoop samen met de intermediair ook een gericht aanbod neer te kunnen leggen op dit vlak (school)
- Gericht, doelgericht werken helpt vanuit de veelheid aan mogelijkheden en keuzes een lijn te vinden denk ik (school)
- Ik denk als je de leerlijnen wat meer uitwerkt en vanuit daar ateliers kiest, je het wat meer onderbouwt. Wij doen nu meestal ateliers waar we zelf blij van worden en vooral ook ouders en kinderen. Misschien dat de leerlijnen kunnen verbreden en de intermediair nog meer ideeën kan aandragen van mogelijkheden binnen de ateliers (school)
- Uren die men investeert in scholing (deskundigheidsbevordering) zijn tevoren een investering, maar zullen zich op termijn zeker uitbetalen. Te meer wanneer men kiest voor gerichte scholing. Kijk als school dan ook goed naar de specifieke kennis die je docenten willen krijgen. Behoeft- en niet aanbodgericht scholing aanbieden (gemeente)
- Dit is en blijft een zwakke schakel; eigen deskundigheidsbevordering blijkt steeds weer dweilen met de kraan open. Het enige waarin ik echt geloof is goede vakleerkrachten dans, drama, muziek en beeldend op de scholen. De vakleerkrachten krijgen bijscholing in het gebruik van De Cultuur Loper en kunnen de groepsleerkracht helpen met de invulling. Kleine opdrachten geeft de vakleerkracht die de groepsleerkracht zelf kan uitvoeren met zijn groep. Mijn ervaring is dat we zo het eigen niveau een beetje kunnen opkrikken. Ik kan een beetje timmeren, maar nooit zoals een echte vakman/ schrijver het kan en al krijg ik heel veel bijscholing..... dan nog zal het mij niet lukken om een goede 'timmerwvrouw' te worden. Je moet dat ook niet willen; het gaat ook om iemands broodwinning; het is voor mij "schoenmaker blijf bij je leest". Een leerkracht is geen schaap met vijf poten en dat wordt hij/ zij ook niet. En ik ook niet..... (gemeente)

Op steeds meer scholen werken kunstvakdocenten nauw samen met leerkrachten. Niet alleen als vakdocent, maar juist óók als coach om leerkrachten te helpen hun eigen weg te vinden in het geven van cultuureducatieve lessen (coaching-on-the-job). Wat zijn mijn eigen talenten? Hoe kan ik deze inzetten? En wat heb ik dan nog nodig van de vakdocent? Je hoeft niet alles zelf te kunnen als leerkracht, maar door datgene wat je wél kunt dus ook zelf te doen, maak je de weg vrij voor de vakdocent om meer de diepte in te gaan met de leerlingen. Je bent samen een team. De training voor vakdocenten in het gebruik van DCL levert hier nadrukkelijk een bijdrage aan.

Draagvlak binnen het team is voortdurend een aandachtspunt binnen De Cultuur Loper. Met directie en icc'er wordt steeds weer afgestemd: hoe nemen we het team hierin mee? Teambijeenkomsten worden zo vaak belegd als door de school nodig wordt geacht en op maat ingericht. Zonder draagvlak kom je immers nergens.

Deskundigheidsbevordering kan op vele manieren. Via DCL kunnen trainers worden ingezet, maar soms zijn er ook andere vormen die de leerkracht verder helpen. Zo kwam de gemeente Etten- Leur met de mooie vraag vanuit de DCL scholen om hen te helpen in het reflecteren op kunstbelevingen. De gemeente biedt een mooi kunstaanbod aan, maar voor het reflecteren daarop in de klas ontbreekt het aan deskundigheid. Samen met de gemeente is nu een mooie set reflectiekaarten ontwikkeld: kaarten die de leerkrachten zelf in de klas kunnen gebruiken om de juiste reflectievragen te formuleren na een kunstbezoek.

Het eerste wat we op scholen zien gebeuren is het aangeven waar de tekortkomingen zitten van het team. Wat een belangrijke stap binnen DCL is, is dat er dan gekeken wordt waar de kansen liggen. Waar liggen je talenten!. Een school heeft tijdens de functioneringsgesprekken de vraag gesteld waar je talent als leerkracht ligt en op welk gebied je je verder zou willen ontwikkelen. Team breed het muziek onderwijs aangepakt. Nieuwe methode ingevoerd met vakdocenten die naast het geven van voorbeeldlessen vooral coachend bezig zijn. Zodat de groepsleerkracht vaardig genoeg wordt om zelf de lessen te blijven geven. En zich ook zeker genoeg voelt. Op deze manier met muziekonderwijs bezig zijn, heeft geresulteerd in het volgen van ukelele lessen door bijna het gehele team.

3. SAMENWERKING MET DE CULTURELE OMGEVING

Wat alle betrokkenen vooral opvalt is dat DCL scholen hun samenwerking met culturele partners anders vorm geven dan niet-DCL scholen. Dat DCL scholen dit vooral doen op basis van hun eigen visie en ambities op het terrein van cultuureducatie, en dat niet-DCL scholen meer gericht zijn op algemene samenwerking met de culturele omgeving.

Daarmee samenhangend valt de betrokkenen op, dat DCL scholen vooral zelf hun vraag aan de culturele partners formuleren en niet gericht zijn op een afname van bestaand aanbod. Zij vragen om maatwerk, dat past bij wat de school wil bereiken met cultuureducatie voor hun leerlingen. Het valt op dat de cultuuraanbieder meedenkt hoe zij de school kunnen bieden wat zij nodig heeft en niet komt met een kant en klaar aanbod.

En aantal betrokkenen stelt vast, dat de intermediair een erg belangrijke rol blijkt te vervullen binnen DCL.

Wat een aantal betrokkenen ook opvalt is, dat niet-DCL scholen de culturele omgeving intensiever betrekken bij hun cultuuronderwijs dan DCL scholen. En dat bij het aangaan van de samenwerking van DCL scholen met de culturele omgeving de didactische waarde van de aanbieder belangrijker blijkt te zijn dan de artistieke waarde, en dat niet-DCL scholen meer gericht zijn op praktische zaken bij het aangaan van de samenwerking.

Daarnaast geven vooral scholen die de vragenlijst hebben ingevuld aan dat voor hen vooral het zicht op de culturele kaart van hun eigen omgeving ontbreekt. En dat ze juist daaraan veel behoefte hebben.

De samenwerking met de culturele omgeving is nog erg minimaal op onze school. Er is nog niet in kaart gebracht wat er allemaal op cultureel gebied in onze omgeving mogelijk is. Op dit gebied is nog veel te behalen

School

Niet zomaar aanbod afnemen, maar gericht op zoek gaan naar aanbod dat past bij de eigen leerdoelen en ambities voor cultuureducatie. We laten ons leiden door inhoudelijke criteria: wat kan deze culturele partner bijdragen aan het realiseren van onze ambities en doelen voor cultuureducatie? We formuleren zelf de vraag en ontwikkelen samen aanbod in plaats van gebruik te maken van bestaand aanbod

School

Dat het belangrijk is dat scholen zich vraaggericht opstellen ten opzichte van de culturele omgeving

Gemeente

De samenwerking met de culturele omgeving lijkt voor niet-DCL scholen vooral pragmatisch van aard. Het nadeel hiervan is dat er mogelijk voorbij wordt gegaan aan (lokaal) cultureel aanbod dat juist goed aansluit bij de behoeften en interesses van de leerlingen, maar bijvoorbeeld wat verder weg of onbekender is

Gemeente

Suggesties met betrekking tot het maken van keuzes cultureel aanbod:

- **Zorg voor een duidelijk beeld van aanbod en kwaliteit door zelf actief op zoek te gaan en te gaan kijken (intermediair)**
- **Ik vind het belangrijk dat het ook artistiek hoogwaardig is (intermediair)**
- **Kennisdeling met team, ouders en omgeving om zo een zo goed mogelijk aanbod van culturele mogelijkheden, activiteiten te kunnen samenstellen. Ook hierin kan de ICC-er een belangrijke rol vervullen (school)**
- **De tijd van standaardpakketten lijkt voorbij. Er zou meer maatwerk geleverd moeten worden. Nadeel: grotere voorstellingen zijn dan voor de meeste scholen niet meer haalbaar. Wellicht overleg op lokaal niveau (school)**
- **Ik denk dat het goed is om in kaart te brengen welke culturele aanbieders er in onze omgeving zijn. Vervolgens daar selectief keuzes in maken, afhankelijk van onze behoeften (school)**
- **overzicht van jaarlijkse activiteiten waar culturele instellingen bij aansluiten (school)**
- **Belangrijk is inzicht in de culturele omgeving. Hier kunnen het platform en de intermediair een rol bij spelen (gemeente)**

Suggesties met betrekking tot de afstemming onderwijs – cultureel veld:

- **Een goede balans tussen vraag en aanbod, die in dialoog tot stand komt. Onderwijs en cultuurveld kunnen elkaar wederzijds inspireren en tot inzichten brengen. Het is de kracht van de intermediair die dit kan bewerkstelligen (culturele instelling)**
- **Elkaar ontmoeten. Naar elkaar luisteren, echt luisteren en begrijpen (culturele instelling)**

- CO-CREATIE. Hechte verbinding vraaggericht vanuit de school (overheid)
- Samenwerken, waar staan we nu, waar gaan we samen naartoe (school)
- Samenwerking met culturele instellingen en individuele kunstenaars versterken (school)
- Samenwerking met de culturele omgeving zou moeten leiden tot een betere verankering in het curriculum. Hierdoor kunnen incidentele, losse activiteiten beperkt worden, kunnen drempels verlagen en kan meer rendement gehaald worden uit samenwerking (school)
- Het is van groot belang dat scholen en lokale aanbieders van elkaar weten wat ze doen, zodat duidelijk is waar men bij kan aansluiten. Dit kan de drempel tot samenwerken verlagen. Hier kan de gemeente de eerste link leggen, omdat zeker een kleinere gemeente redelijk goed in beeld heeft wat het lokale aanbod van kunst en cultuur te bieden heeft. Ook kan de gemeente afspraken maken (in het kader van DCL) met de scholen over de wijze waarop zij samenwerken met het lokale aanbod (gemeente)

Suggesties met betrekking tot de positie van en samenwerking tussen culturele partners:

- Rol van eigen positie culturele instelling in grote geheel. Zet daar bewustwordingsprocessen voor op (culturele instelling)
- Meer samenhang en samenwerking tussen culturele aanbieders (culturele instelling)

De DCL intermediair is op de hoogte van de vraag van de school en kent het culturele aanbod. Dat is de grote kracht. Door ook het onderwijs hier steeds meer bij te betrekken kan een school steeds meer vraaggericht gaan werken. Daarnaast moet het culturele veld meegenomen worden in de taal van de school en ook daar ligt een duidelijk taak/rol van de intermediair. Een mooi praktijkvoorbeeld binnen DCL is het aanbieden van een kunstmenu waarin lokale, regionale, provinciale en landelijke partners zitten. Dit kunstmenu wordt in een grotere regio aangeboden. Bij de samenstelling zijn ook ICC-ers betrokken. Intermediairs hebben presentatiedagen geïnitieerd waarop de culturele aanbieders hun product konden presenteren. Niet in de vorm van een markt, maar echt zichzelf als kunstenaar presenteren. Daarnaast worden er regionale bijeenkomsten georganiseerd voor de aanbieders, waarbij ze meegenomen worden in de vraag van de school en op deze manier meer vraaggericht werken dan aanbod gericht. Het onderwijs en het culturele veld fysiek met elkaar in aanraking brengen.

We merken dat er in het veld een grote zoektocht bezig is om cultureel, kwalitatief aanbod en het onderwijs op elkaar aan te laten sluiten. Het onderwijs zoekt maatwerk, aanbod dat past bij hun onderwijs, en loopt hier vaak tegen de praktische bezwaren van het uiteindelijk organiseren van het kunstbezoek. Binnen DCL ondersteunen we intermediairs en het culturele veld in deze organisatie, maar we zetten ook sterk in op het begeleiden van het onderwijs in het maken van hun keuzes: een voorstelling hoeft niet zozeer thematisch bij je lessen te passen om de

leerling te ontwikkelen zoals je met je ambities beoogt. We nemen het onderwijs mee in het herkennen van de verschillende lagen in kunst om van daaruit aan te kunnen sluiten bij hun onderwijs.

De Cultuur Loper richt zich op dialooggerichte samenwerking tussen onderwijs en culturele omgeving. Hierbij stemmen school en aanbieder wensen en verwachtingen af om naar verwachting te komen tot een duurzame samenwerking. Aanbieders worden geschoold in competentiegericht werken en gesprekstechnieken. Zo kunnen zij het gesprek met de school opener aangaan en komen tot maatwerk, in plaats van bestaand aanbod.

Coaching op basis van vragen van de school én de individuele leerkracht komt steeds vaker voor en is uitgangspunt bij DCL. Van oudsher werken kunstdocenten vaak aanbodgericht, en om meer co-creatie te kunnen laten plaatsvinden is een vraaggerichtere houding essentieel. Daarom heeft een groep vakdocenten afgelopen jaar deelgenomen aan een cursus tot 'Kunstcoach' in het kader van DCL.

4. BEOORDELING VAN LEERLINGEN

Wat scholen en gemeenten opvalt is dat De Cultuur Loper heel serieus omgaat met het onderwerp 'beoordelen van leerlingen'. Uitspraken die scholen doen op de vraag wat hen opvalt ten aanzien van dit onderwerp zijn:

- Een visie op cultuureducatie, heldere leerdoelen, doorlopende leerlijnen, deskundige leerkrachten die weten wat er in de culturele omgeving te koop is – dat alles samen is Cultuureducatie met Kwaliteit. Daar hoort ook bij dat leerkrachten zicht krijgen op de culturele ontwikkeling van leerlingen
- Ontwikkelen van heldere beoordelings- en monitoringsinstrumenten. Culturele ontwikkeling van leerlingen heeft een belangrijke plaats. Wat de school de leerlingen wil meegeven met cultuureducatie is ook daadwerkelijk zichtbaar in het gedrag van de leerlingen.
- De doelen van cultuur vertalen in zichtbaar concreet gedrag, wat observeerbaar is en te vertalen in concrete doelen met en voor de leerlingen.
- Inzicht krijgen in de culturele ontwikkeling van de leerlingen

Een gemeente concludeert dat wanneer een school een visie heeft op wat ze met cultuureducatie aan leerlingen willen meegeven, het makkelijker is om de ontwikkeling van kinderen te monitoren. Een andere gemeente stelt vast dat er nog de nodige ruimte zit tussen wens en praktijk van scholen waar het gaat om het beoordelen van leerlingen op het terrein van cultuureducatie.

Uit reacties van scholen blijkt ook dat ze vaak nog 'worstelen' met de problematiek van beoordeling van leerlingen, of er nog niet aan toe zijn om hieraan prioriteit te geven. Zij geven met name problemen aan op het gebied van draagvlak en/of kennis van het team.

De beoordelingen van de leerlingen hebben we dit jaar losgelaten, omdat we dit jaar gestart zijn met IPC (International Primary Curriculum) en we nog zitten in de opbouwfase daarvan. Als we verder zijn in de opbouw komt zeer zeker de beoordeling van de leerling aan bod. Dit is belangrijk om de ontwikkeling van de leerlingen te kunnen volgen. Ook willen we de ICC-er

een plaats geven in de werkgroep IPC, omdat deze goed met elkaar moeten samenwerken om gezamenlijke doelen op elkaar af te stemmen

School

Op dit moment leven er weinig gedeeld beelden over het beoordelen van leerlingen op dit vlak. Het is erg leerkrachtafhankelijk hoe hier mee omgegaan wordt / tegenaan gekeken wordt

School

De vormen waarmee beoordeeld wordt schriftelijk en via portfolio. Eigenaarschap van de kinderen lijkt me hierin belangrijk. Wie beoordeelt? De leerkracht? de buitenwereld? Een expert? De ouder? Het kind?

School

Er blijkt nog een (behoorlijk) verschil tussen wens en praktijk voor wat betreft het beoordelen van leerlingen. Wel is het goed dat men de ambitie heeft "te kunnen beoordelen of wat de school de leerlingen wil meegeven met cultuureducatie ook daadwerkelijk zichtbaar is in het gedrag van de leerlingen." Zo wordt geborgd dat men kritisch blijft kijken naar cultuureducatie en de behoeften die er zijn

Gemeente

Suggesties met betrekking tot draagvlak en deskundigheid:

- Goed overleg met de werkgroep IPC en het team is van belang en ook hier weer een grote rol voor de ICC-er om alles goed te bewaken. Doel is een goede beoordeling en zicht op de ontwikkeling van de leerling (school)
- Wellicht door deelname in een netwerk mede ontwikkelen van beoordelingsaspecten. Daartoe zal in eerste instantie de deskundigheid bij teamleden vergroot dienen te worden (school)
- Ik heb op de voorlichtingsbijeenkomst het digitale volgmodel gezien. Eerste indruk die ik kreeg: een prachtig ontwikkeld instrument, maar vraag ik niet erg veel van mijn collega's om dit te gaan gebruiken. Ik ben bang dat het erg veel weerstand opwekt en dat daardoor de motivatie wegzakt. De leerkracht die het allemaal toch wel leuk vindt, zal dit gaan doen. De collega's met minder affiniteit zullen misschien hierop afhaken. Dat zou ik jammer vinden. Mijn rol zie ik hierin: iedereen (collega's) bij de groep houden! Draagvlak creëren en houden. Dus het volgen moet op een acceptabel niveau qua tijdsinvestering zitten (school)
- De dialoog met teamleden is hierin belangrijk. Wat vinden wij als team belangrijk? (school)
- Ik denk dat het vooral van belang is, dat de collega's niet het gevoel krijgen overvraagd gaan worden. Een weloverwogen keuze maken in wat we wel en juist niet doen is daarbij ook heel belangrijk (school)
- Het vergaren van kennis over vormen en manieren van beoordelen van de culturele ontwikkeling bij een leerling (school)

Suggesties met betrekking tot de vorm van beoordelen:

- Ik heb het idee om voor dit onderdeel meer 'portfolio' werken toe te gaan passen; focus op persoonlijke ontwikkeling, proces en interesse; zeker niet op 'rapportage!' (school)

- Dit hebben wij vastgelegd in de kinderen hun portfolio. Dit staat bij ons echt al prachtig (school)
- Ik vind een rapportfolio een prachtig instrument. Heb voorbeelden gezien van instrumenten waarin leerlingen zelf reflecteren, dat de leerkracht dat doet en op grond daarvan een ontwikkelgesprek wordt gevoerd. Ben hier erg enthousiast over (school)
- Gebruik maken van algemene monitoringssystemen uit het onderwijs/voorschoolse educatie en daarop aansluiten (gemeente)
- Aansluiten bij bestaande monitoringssystemen; niet iets nieuws daarnaast zetten. Vergt extra werk en geld (gemeente)

Suggesties met betrekking tot beoordelingscriteria:

- Het onderkennen van talenten wordt steeds belangrijker. De waardering (ook bij ouders) van schoolse prestaties t.o.v. culturele prestaties is niet in balans (school)
- Vooral het enthousiasme van kinderen bekijken. Of ze eigen initiatieven kunnen nemen binnen de leerkracht gestuurde opdracht. Of ze veel met verschillende materialen kunnen werken. Of kinderen goed kunnen kiezen wat ze willen doen. Of ze met verschillende technieken kunnen werken. Of ze hun werk met zorg kunnen presenteren. Dit staat bij ons in het portfolio van de kinderen zelf MET foto's van de ateliers. Kinderen presenteren hun portfolio zelf aan ouders (school)
- Bij de beoordeling is van belang: vooraf samen met de kinderen criteria stellen; cyclische beoordeling; leerlijnen cultuureducatie benutten; delen van ervaringen en inzichten met kinderen en hun ouders; delen van producten en presentaties met een grotere groep ouders en belangstellenden en delen van ervaringen en inzichten over het proces met collega scholen (school)
- Scholen kunnen onderling met elkaar overleggen over de wijze waarop men leerlingen beoordeelt als het gaat om cultuureducatie. Daarnaast is het goed om niet te erg te focussen op kunstzinnige vaardigheden, maar juist ook andere vaardigheden (creatief denken, probleemoplossend vermogen etc.) (gemeente)

Kunstbalie ontwikkelde voor DCL Het Cultureel Zelfportret, een digitaal portfolio waarbij leerlingen hun eigen leervragen formuleren en hier met de leerkracht of met elkaar reflectiegesprekken over voeren. Voor scholen die al een volginstrument hebben of dit (nog) niet zien zitten, zijn de competenties cultuureducatie een uitkomst. Door de ambities om te zetten in zichtbaar gedrag bij de leerling is de leerkracht beter in staat op gewenste opbrengsten te sturen en, indien gewenst, deze ook te volgen.

De culturele competenties van DCL bieden de leerkrachten een handvat in het herkennen van het gedrag van de leerling wanneer die zich aan het ontwikkelen is op cultureel gebied. Zo gaat het niet enkel om het eindproduct of de vakvaardigheden, maar krijgen de leerkrachten inzicht in het proces dat de leerling aflegt. Dit maakt dat vele scholen veer meer focus gaan leggen op het proces. Een van de intermediairs' dochter zit op een DCL school. Begin dit schooljaar lichtte de leerkracht de ouders een beetje verlegen toe dat de kinderen dit jaar vooral met "lelijke" werkjes naar huis zouden gaan omdat de focus nu ligt op het proces. Toen de intermediair haar dochter echter bevroeg over het eerste werkje, bleek dat ze veel

beter kon benoemen hoe ze op het idee kwam en wat ze allemaal had opgestoken dan vroeger.

Op een school zijn we in het kader van DCL recent begonnen met het werken met een DDDD (DoeDenkDurfDroom)-boek: een schetsboek waarin leerlingen kunnen experimenteren, ontdekkingen doen, lijstjes maken, ideeën bewaren, gevoelens uiten, terugbladeren en weer geïnspireerd raken door vergeten ideeën. Dit dient dus niet primair als portfolio, maar kan zeker gebruikt worden als middel/aanleiding tot reflectie, één van de 3 DCL-competenties. Als leerkracht zie je in het boek ook het proces en de ontwikkeling van de leerling terug: wat valt op? Waar loopt dit kind tegenaan? Welke associaties maakt hij? Wat houdt hem bezig? Welke ontwikkeling zie ik? Dit kan ook aanleiding zijn tot een gesprek en een 'beoordeling'. Daarnaast werkt Kunstbalie aan het Cultureel Zelfportret, het digitale volgsysteem dat binnenkort beschikbaar komt voor deelnemers aan DCL.

Het Cultureel Zelfportret is een goed voorbeeld van beoordeling van leerlingen. Op dit moment voeren verschillende scholen een pilot uit met dit Cultureel Zelfportret en de eerste resultaten zijn positief ontvangen. Reflectiegesprekken leveren zeer waardevolle informatie op. Daarnaast is het aansluiten bij al bestaande volgsystemen een wens van heel veel scholen.